

Experiències de referència

L'experiència espanyola:

Hospital de la Paz de Madrid -

Projecte realitzat en col·laboració amb la Comunidad de Madrid, Consejo de Cultura y

Deportes

A Madrid, Pepa Rueda va imaginar una “ciutat-arbre”, ciutat de sentiments i arbre del jardí de l'Eden, que es troba instal·lat al gran hall d'entrada de l'hospital de La Paz. Té per nom Zapal, La Paz al revés. Els nens hospitalitzats van participar en la realització de tres de les seves parts – “esabal”, “corazón”, “sollat”- utilitzant per cadascuna d'aquestes materials específics: metall per la base, plexiglas, i paper.

L'art a l'hospital a França:

Un programa nacional d'accions

Des de la seva creació, el Ministère de la Culture (França) s'ha dedicat a afavorir l'accés a la cultura de les persones que n'estan allunyades. D'aquesta manera ha establert col·laboracions amb els ministeris de justícia, de la ciutat, de l'educació nacional o de la joventut. És en aquest marc que, des dels 80, s'ha apropiat al Ministeri de Sanitat, amb el qual va signar un conveni el 4 de maig de 1999. Aquest conveni reflectia la voluntat d'ambdós ministeris d'afavorir el desenvolupament d'activitats culturals i artístiques dins dels hospitals. També es va definir un programa nacional, "*Culture à l'hôpital*", amb l'objectiu d'incitar a actors culturals i responsables d'equipaments de sanitat a construir un conjunt de polítiques culturals inscrites dins d'un projecte d'establiment de cada hospital, adaptant-lo a les seves necessitats. Per la seva plasmació, l'hospital està cridat a apropar-se a la seva xarxa cultural de proximitat.

L'acollida d'artistes en residència

Les residències d'artistes van ser creades a França durant els 80. Sota aquesta nomenclatura es va designar diferents formes d'acollida d'artistes amb un impacte en funció de la seva durada

(d'una setmana a varis mesos) i dels models d'organització. Les col·laboracions defineixen, dins del marc d'un conveni, les missions que ha de complir.

Generalment comporta un treball de creació i una acció pedagògica. En efecte, durant aquesta residència, els artistes poden afrontar un doble objectiu: d'una part realitzar una creació original i, d'una altra, sensibilitzar i iniciar a un públic cap a l'expressió artística. Existeixen residències envers les diferents disciplines artístiques: teatre, dansa, literatura, música... La residència d'un artista en un establiment hospitalari és el mitjà de fer present la creació el més proper possible dels pacients i del personal hospitalari, de implicar-los en la durada d'aquesta i de fer-los aprehendre un procés de creació. En aquest tipus de projecte, a on la durada, el contingut i els objectius hauran d'estar clarament definits, cal recolzar-lo amb un conveni que marqui que l'establiment posa a disposició de l'artista un espai de treball, una assistència tècnica i una ajuda financera.

Algunes experiències franceses:

En dansa:

«Culture à l'hôpital, naître à la danse» - Companyia Thomas Duchatelet (Lille) i Institut National Marcel Rivière (Saint Denis)

En 1998 i 1999, la Companyia Thomas Duchatelet i l'Institut National Marcel Rivière van posar en marxa el projecte original *Naître à la Danse*, dins el marc del programa nacional «*Cultura a l'hospital*».

Durant dos anys consecutius i en períodes de tres mesos, Thomas Duchatelet va proposar als pacients i personal sanitari de l'Institut Marcel Rivière tallers de sensibilització i de descoberta de la dansa contemporània. Una creació, *A nos tempêtes*, va ser el resultat a partir d'aquests tallers i va ser presentada a diferents espais.

Paral·lelament a aquestes accions pedagògiques, també s'han creat col·laboracions a "extramurs" de l'hospital, especialment amb el Théâtre Le Scarabée, que va presentar *L'objet*. També es van engegar cursos de dansa contemporània gràcies a diferents col·laboracions amb vistes de culminar amb les pràctiques artístiques en el sí del territori.

Mathilde Monnier, coreògrafa, directora del Centre Chorégraphique National de Montpellier (Languedoc-Roussillon) a l'hospital de la Colombière.

José Montalvo, coreògraf, director del Centre Chorégraphique de Créteil (Val-de-Marne) i director de dansa al Théâtre National de Chaillot, amb l'hospital de La Verrière.

En música:

«Patiemment» - Nicolas Frize/Les Musiques de la Boulangère amb l'Hospital Delafontaine (Saint-Denis)

L'any 1994, el compositor Nicolas Frize i els seus músics van instal·lar-se durant cinc mesos a l'hospital Delafontaine a Saint-Denis per impartir cursos de cant oberts a tots, sota la proposta de situar la música en llocs poc habituals. Aquesta original experiència es va concloure amb un concert en el qual els intèrprets no eren sinó els artistes, el personal de l'hospital i alguns malalts.

Nicolas Frize va apostar per un encontre entre un entorn musical i un d'hospitalari. A la seva manera, va «auscultar» l'hospital, va recórrer tots els passadissos a la recerca de sons i va enregistrar-los. Per ell, aquests sorolls són una part de la vida quotidiana i contribueixen a fer «les coses intel·ligibles, visibles, audibles, en aspectes molt més múltiples del que creiem». Al oferir mini-concerts de música clàssica a les habitacions, als passadissos o als ascensors, al proposar un treball sobre la matèria constituïda pels sons ambientals, el seu equip va permetre el personal i als pacients d'ampliar la seva percepció d'un lloc a on habitualment es ve a sofrir.

Jean-Jacques Milteau i Steve Waring, Centre Hospitalier Universitaire de Niza i la Fondation Lentral

Jean-Jacques Milteau, músic harmonicista, i Steve Waring, músic compositor i “cercador de sons”, van encaminar el seu treball de creació i d'acció musical cap als adolescents hospitalitzats al CHU de Niza i a la Fondation Lentral, un hospital infantil. El tema d'aquesta residència de 10 dies (repartits en dues setmanes) eren el blues, l'harmònica i l'escriptura de cançons. Philippe Bouteloup, responsable de l'associació *Musique et Santé*, també estava present al llarg de tota la experiència. El primer cop va tenir lloc en novembre de 2003, i va

haver un segon al juny de 2004. El programa consistia en tallers de música i escriptura de cançons i de poesies sonores que implicaven tant els adolescent hospitalitzats com els equips mèdics i sanitaris que de vegades derivaven en concerts improvisats en els passadissos de l'hospital, i finalment es va convocar un concert, obert a tothom, que va significar la culminació d'aquesta residència musical.

En literatura:

Marcel Bénabou i la Clínica Adassa de Strasbourg

En desembre del 2000, Marcel Bénabou, escriptor, s'instal·là en aquesta clínica de Strasbourg per dur a terme una residència al voltant de la qual es va publicar una obra titulada "*résidence d'hiver*", a *éditions Le Verger* en la col·lecció "*écrivains en résidence*". Aquest llibre va ser distribuït als malalts de la clínica i al personal hospitalari. També es va organitzar una lectura per part del humorista Martin Adamiec en diferents biblioteques de la regió.

Christiane Baroche al CHU de Strasbourg

L'agost de 1999, Christiane Baroche, escriptora, va estar com a resident al CHU de Strasbourg. Aprofitant la seva estada, va escriure un text titulat "*La petite sorcière de l'hôpital*", publicat l'any 2000 per *Le Verger éditeur*, dins la colecció "*Ecrivains en résidence*".

En Arts plàstiques:

Joffrey Ferry i el 3 bis f de l'hospital psiquiàtric de Montperrin a Aix-en-Provence.

El 3 bis f és un espai de creació contemporània que comprèn una sala d'exposicions i d'espectacles així com diferents espais de treball. Instal·lat des de 1982 en un antic pavelló dins l'hospital psiquiàtric Montperrin a Aix-en-Provence, presenta, durant tot l'any, creacions sorgides a partir de residències d'artistes. És en aquest context en el que Joffrey Ferry, pintor, fotògraf i videasta, mantingué una residència de creació de setembre de 2002 fins a juliol de 2004. Va disposar d'un estudi de 80 m², en el qual va plantejar un taller, de dos hores per

setmana i no exclusiu per a malalts, al voltant de la problemàtica de la ciutat utilitzant el dibuix i la pintura. A la fi de la seva residència, Joffrey Ferry va realitzar una exposició al 3 bis f durant el juny de 2004.

Lynda Miguel (novembre 2006)